

**b.d.**

---

## Sprawozdanie z działalności Mazowieckiego Towarzystwa Naukowego za lata 2000-2001 i zamierzenia na okres 2002-2003

---

Rocznik Mazowiecki 14, 265-269

---

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych [mazowsze.hist.pl](http://mazowsze.hist.pl).

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

# KRONIKA

## Sprawozdanie z działalności Mazowieckiego Towarzystwa Naukowego za lata 2000–2001 i zamierzenia na okres 2002–2003

**M**azowieckie Towarzystwo Naukowe jest jednym z najmłodszych tego typu stowarzyszeń, ale nawiązuje do bogatych tradycji badań naukowych, które na Mazowszu uosabiali przede wszystkim profesorowie Stanisław Herbst i Aleksander Gieysztor, docent Stanisław Pazyra, doktorzy: Jerzy Antoniewicz, Zofia Niedziałkowska i inni. Przypomnijmy, iż Towarzystwo wkrótce będzie miało 7 lat. Z wnioskiem o zarejestrowanie MTN wystąpił Komitet Założycielski którym kierowali: Józef Kazimierski, Benon Dymek, Krystyna Królikowska-Waś oraz Ryszard Juszkiewicz i Krzysztof Braun. Towarzystwo zostało zarejestrowane 27 IX 1995 r., a w miesiąc później zwołało swe pierwsze walne zgromadzenie. Na wniosek prof. Jerzego Myślińskiego członków Komitetu Założycielskiego wybrano do Zarządu Głównego, do którego ponadto powołano prof. Witolda Rakowskiego z SGH, od lat związanego również z regionalnym ruchem naukowym na Mazowszu.

Prezesem został prof. dr hab. Józef Kazimierski, bliski współpracownik prof. S. Herbsty i wieloletni dyrektor Archiwum Państwowego m.st. Warszawy. Niestety od roku Prezes choruje. Życzymy mu szybkiego powrotu do zdrowia. Potrzebujemy jego nowych pomysłów i energii. Na czas choroby prof. Kazimierskiego zastępują go wiceprezesa, profesorowie Benon Dymek i Witold Rakowski. Prezes aktywnie interesuje się życiem Towarzystwa i osobiście akceptuje najważniejsze dokumenty.

W ubiegłym roku dokonaliśmy ponownej rejestracji Towarzystwa, według zmodyfikowanych wymogów sądowych, co zajęło nam dużo czasu. Siedzibą Towarzystwa jest ul. Krzywe Koło 7 na warszawskim Starym Mieście. Korzystamy nie tylko z uprzejmej gościnności APW, ale podejmujemy wspólne inicjatywy, jak np. organizacje odczytów naukowych z cyklu „Warszawa i Mazowsze”. W serii odczytów dotychczas ukazało się 7 tomików, ostatnio mieliśmy przerwę, ale w kwietniu 2002 r. wznowiliśmy wystąpienia odczytem dyrektora Andrzeja Sołtana pt. „Groerowie — lekarze warszawscy i ich archiwum”. Przedmiotem dyskusji naukowych są nie tylko problemy historii Mazowsza, lecz również niektóre aspekty współczesności. Towarzystwo zamierza wspólnie

z Archiwum kontynuować cykl „Warszawa i Mazowsze”. Ostatnio Zarząd Główny MTN redaktorem tej serii mianował dyrektora Ryszarda Wojtkowskiego. Uważamy, że seria ta jest interesującą formą wydawniczą, dzięki której możemy szerzej dotrzeć do środowiska nauczycieli i studentów.

MTN współpracuje z coraz większą liczbą towarzystw naukowych i regionalnych — zwłaszcza poprzez Ośrodek Nauki i Dydaktyki MTN, którego zadaniem jest prowadzenie i popularyzacja badań naukowych na Mazowszu i Podlasiu oraz organizowanie różnych form kształcenia. Poprzez Ośrodek MTN ściśle współpracuje z Instytutem Badań Literackich PAN, który wraz z Towarzystwem organizuje różnego rodzaju podyplomowe studia polonistyczne. Ostatnio powołano nowe kierunki studiów.

Dużym osiągnięciem MTN było utworzenie w 1977 r. Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie, która ostatnio, po umocnieniu się wewnętrznym, zaczyna się pomyślnie rozwijać. Coraz więcej studentów podejmuje studia. Jest to również szansa dla miasta Żyrardowa, które przeżywa upadek i marazm. Rektorem uczelni jest prof. Witold Rakowski, a prorektorem dr Krystyna Królikowska-Waś. Na zgodę władz edukacyjnych czeka projekt utworzenia wydziału politologicznego. Szkoła rozpoczyna wydawanie własnego organu naukowego — „Rocznika Żyrardowskiego”

MTN, nawiązując do koncepcji badań regionalnych profesora Herbsta, stara się tworzyć warunki do rozwoju szkolnictwa wyższego w regionie, przywiązując wagę do zakładania bibliotek naukowych. Z inicjatywy jego założycieli miasto Mława zakupiło bogatą bibliotekę prof. Herbsta. Zyskało w ten sposób jeszcze jeden atut w zabiegach o utworzenie wyższej szkoły zawodowej. Od roku akademickiego 2001/2002 zaczęła działać w Ciechanowie i Mławie Wyższa Szkoła Zawodowa, której prorektorem jest prof. Ryszard Juskiewicz, członek Zarządu naszego Towarzystwa. W Mławie działa również związana z MTN Stacja Naukowa im. S. Herbsta, która zainicjowała studia doktoranckie z historii i prawa. Kieruje nią także prof. Juskiewicz.

Obiektywną miarą aktywności towarzystw są także badania naukowe i wydawnictwa. Komitet Badań Naukowych poprzez MTN sfinansował częściowo badania naukowe prof. J. Kazimierskiego, który przygotował cenne wydawnictwo źródeł archiwalnych pt. „Ludność żydowska w Warszawie w latach 1939–1943”. Znajduje się ono obecnie w przygotowaniu do druku. Podejmowane są również inne tematy badawcze, nie tylko historyczne.

Wizytówką MTN jest wznowiony po latach „Rocznik Mazowiecki”, który daje możliwość wypowiedzi całemu środowisku naukowemu zajmującemu się Mazowszem i Podlasiem. Od 1988 r. MTN wydawał „Rocznik” przy udziale Wyższej Szkoły Humanistycznej w Pułtusku. Dotychczas ukazały się 4 tomy, od IX do XIII. Ostatni (XIV) został wydany tylko siłami MTN, gdyż WSH wycofała się ze współfinansowania. Do następnych będziemy szukać sponsorów i ewentualnych współwydawców.

Poprzez „Rocznik Mazowiecki” nawiązujemy w jakimś stopniu do dorobku Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych im. S. Herbsta z lat 1967–1993.

Zarząd Główny MTN w związku z chorobą prezesa Kazimierskiego rozszerzył skład Komitetu Redakcyjnego, przed którym stoi zadanie przygotowania nowego tomu w bardzo krótkim czasie. Musi się ukazać przed końcem 2002 r. Chodzi nie tylko o jeszcze wyższy poziom naukowy i edytorski, ale i racjonalne wydawanie skromnych środków Towarzystwa. Musimy więc trochę zmniejszyć jego objętość. Jak zawsze, czekamy na interesujące teksty regionalistów. Chcemy także szerzej informować o literaturze dotyczącej Mazowsza, a także o ciekawych inicjatywach naukowych i popularyzatorskich. Musimy jeszcze wiele zrobić, aby szerzej promować „Rocznik Mazowiecki”, liczymy tu na szkoły wyższe, stowarzyszenia i regionalistów.

Staramy się uczestniczyć w konferencjach naukowych, w miarę możliwości w sposób czynny. Instytut Badań Literackich, Polska Fundacja Upowszechnienia Nauki i MTN zorganizowały w maju 2000 r. konferencję pt. „Kształcenie dla Europy”, której inauguracja odbyła się na Zamku Królewskim w Warszawie. Konferencja odbywała się pod patronatem prezesa PAN. Wykazała, iż problemy upowszechnienia wiedzy o nas w Europie i o Europie w Polsce wymagają jeszcze wielu wysiłków naukowych i systematycznych dążeń upowszechnieniowych. W grudniu 2001 r. Instytut Badań Literackich PAN, Polska Fundacja Upowszechnienia Nauki oraz Fundacja Akademia Humanistyczna przygotowały konferencję pt. „Humanistyka polska wobec integracji europejskiej”, która była dalszym rozwinięciem problemów pierwszej konferencji.

Podjęliśmy współpracę z coraz większą ilością towarzystw naukowych i regionalnych. Ostatnio nawiązaliśmy kontakt ze Stowarzyszeniem Twórców Muzeum Zamku i Szpitala na Ujazdowie. Chcemy wspólnie przypomnieć dzieje Ujazdowa, jako ważnej siedziby książąt mazowieckich. Z władzami miasta i gminy Brok przygotowujemy przedsięwzięcia mające na celu przypomnienie i spopularyzowanie wybitnego botanika i obrońcy lasów mazowieckich, profesora Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego. Pochodził on z ziemi zawkrzeńskiej i był założycielem szkoły leśnej pod Brokiem.

Z myślą o nauczycielach i studentach chcemy przygotować skrypt o historii i kulturze Mazowsza. Musimy się zastanowić, jak upowszechnić dziedzictwo kulturowe Mazowsza, czy np. nie zapoczątkować dla chętnych wykładów bądź kursu z tej problematyki. Poprzez swoje wydawnictwa Towarzystwo może kształtować nastroje pronounijne pośród społeczności mazowieckiej, a zwłaszcza młodzieży i studentów.

Posiedzenia ZG MTN odbywały się co najmniej raz na kwartał. Ustalano na nich podstawowe zadania Towarzystwa i omawiano ich realizację oraz występujące trudności. Skład Zarządu nie zmienił się, ale życie wymusiło zmiany w funkcjach. Sprawy bieżące załatwia Biuro ZG MTN, którym sprawnie kieruje p. Urszula Kalińska. Towarzystwo ma również głównego księgowego, który odpowiada przed Zarządem za prawidłową i terminową gospodarkę finansową. Nawet stowarzyszenia, które oparte są na działalności społecznej, dotyczącej coraz bardziej konieczności biurokratyczne. Musimy odpowiadać na różne zapytania i ankiety.

Liczba członków Towarzystwa utrzymuje się bez większych zmian. Chcemy mieć członków czynnych i rozumiejących zadania stowarzyszenia, dlatego nie dążymy do nadmiernej liczebności. Sądzymy, iż o znaczeniu MTN decydują nasi członkowie i sympatycy. Najliczniejszą grupę stanowią ludzie szeroko pojętej nauki. Zamierzamy przyciągnąć zdolnych popularyzatorów, nauczycieli i organizatorów oraz pozyskać młodzież studencką. Na pytanie, jak to zrobić, wszyscy musimy poszukać odpowiedzi.

\*\*\*

Zdajemy sobie sprawę, że MTN jest jednym ze stowarzyszeń działających na historycznym Mazowszu i dlatego wskazanym byłoby zespolenie wysiłków nad realizacją celów ogólnomazowieckich, których samo Towarzystwo nie jest w stanie udźwignąć, chociażby ze względów materialnych. Sprawa ta wymaga jednak wielu zabiegów organizacyjnych, poszanowania samorządności wszystkich podmiotów i cierpliwości, dlatego traktujemy ją jako zadanie długofalowe.

Obecnie najważniejsze jest sprecyzowanie zadań na najbliższe dwa-trzy lata. W tym czasie zamierzamy wydać kolejne tomy „Rocznika Mazowieckiego”. Na rok 2003 planujemy wydanie XV tomu.

Zamierzamy też wydać kolejny tom zeszytów „Warszawa i Mazowsze” pod redakcją dyrektora Wojtkowskiego. Seria ta także znalazła już swoje miejsce w historiografii mazowieckiej.

Towarzystwo będzie też wspierać rozwój Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie. Ostatnie rankingi wykazują, iż szkoła awansowała. Gratulujemy jubileuszu 5-lecia i życzymy szybkiego powstania nowego wydziału. Jako założyciel WSRL widzimy potrzebę zorganizowania spotkania z nowymi władzami Żyrardowa dla stworzenia lepszych warunków do jej dalszego rozwoju. Inne miasta bogato uposażają swe uczelnie, widząc w nich szanse rozwoju i tak się rzeczywiście dzieje. Jest to także perspektywa awansu dla całego Mazowsza, jeśli zacznie ono wreszcie stawiać na edukację i naukę.

W dalszym ciągu będziemy dbać o dobrą współpracę z Instytutem Badań Literackich PAN. W obecnym roku akademickim wyraźnie zmniejszyła się rekrutacja słuchaczy, dlatego wystąpiliśmy z nowymi ofertami edukacyjnymi. Są to podyplomowe studia: „Nowe liceum”, „Wiedza o kulturze” oraz „Kurs retoryki praktycznej i krytyki”. W fazie wstępnych rozważań mamy także inne propozycje.

Wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu środowiska nauczycielskiego, chcemy zorganizować z którąś z wyższych uczelni, bądź samodzielnie, kurs wiedzy o regionie mazowieckim, ze szczególnym uwzględnieniem jego historii i kultury oraz etnografii.

Zamierzamy rozszerzyć współpracę z regionalnymi towarzystwami, zwłaszcza o charakterze naukowym. Jesteśmy otwarci na wszelkie propozycje współdziałania.

W listopadzie MTN włączy się w akcję poświęconą upamiętnieniu w Broku wybitnego botanika polskiego, Mazowszanina W. B. Jastrzębowskiemu. Wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół Broku, Stacją Naukową w Mławie oraz Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie zostanie wydana publikacja o profesorze Jastrzębowskiem, z uwzględnieniem jego wkładu w koncepcje zjednoczonej Europy i zachowania pokoju powszechnego.

W perspektywie musimy mieć starania o pozyskanie projektu badawczego z KBN. Może to być, np. temat: „Fenomen mazowieckiej szlachty zagrodowej (trwanie i przemiany)”. Mimo iż o szlachcie mazowieckiej ukazało się kilka prac, to odłogiem leżą tematy bardziej syntetyczne.

Ostatnio nawiązaliśmy kontakt z Ośrodkiem Kultury w Janowcu Kościelnym. Jest to bardzo ciekawy, a bardzo mało znany zakątek Mazowsza. Zachowały się tam relikty szlacheckie w tak dobrym stanie jak nigdzie indziej.

Musimy również rozwiązać kwestię zaistnienia Towarzystwa w Internecie. Należy opracować własną stronę www. Internet daje duże szanse na zwiększenie oddziaływania.

Jeszcze raz musimy rozważyć potrzebę powołania Rady Naukowej MTN, złożonej z członków MTN i zaproszonych gości. Miałyby ona do spełnienia ważne zadania, zwłaszcza dbałość o poziom naukowy wydawnictw oraz konferencji.

Ostatnio nawiązaliśmy kontakt z Wydziałem Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego. Przedstawimy płaszczyzny współpracy. Zabiegamy o wsparcie „Rocznika Mazowieckiego” oraz jego popularyzację w środowisku samorządowców.

Wiele pomniejszych zadań przyniesie samo życie. Będziemy starali się rozwiązywać je na bieżąco.

Trawestując słowa poety urodzonego w Głuchych, możemy powiedzieć, że stowarzyszenie to jest wielki zbiorowy obowiązek jego członków i sympatyków.

(oprac. b.d.)

## Pamięć o tradycjach w Broku

**B**rok położony jest na nizinie północno-wschodniej Polski, ma gleby piaszczyste, mało urodzajne. Można stwierdzić, iż jest to typowy krajobraz tej części Polski, pola uprawne porośnięte głównie żytem, łąki i lasy, wśród których wije się Bug. Dzięki nim Brok ma duże walory turystyczno-krajobrazowe, dotąd jednak mało spopularyzowane.

Miasto leżące na starym szlaku nadbużańskim ma bogate tradycje historyczne. O jego przeszłości świadczą do dziś kościół gotycko-renesansowy pw. św. Andrzeja konsekrowany w XVI w., o wyposażeniu barokowym. Jego wznie-